

IQTISODIY O‘SISH VA RAQAMLI IQTISODIYOT: RAQAMLI IQTISODIYOTNING O‘ZBEKISTONNING IQTISODIY O‘SISHIDAGI ROLI VA AHAMIYATI

Sharipova Zulfiya Shokirjonovna

O‘zDJTU “Zamonaviy axborot texnologiyalari”

kafedrasi o‘qituvchisi

zulfiyasharipova35@gmail.com

Annotatsiya - Ushbu maqola O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi va uning iqtisodiy o‘shishga ta’sirini o‘rganadi. Raqamli texnologiyalar investitsiyalarni jalb qilish, ishlab chiqarishni samaradorligini oshirish va xalqaro savdoni kengaytirish imkoniyatlarini taqdim etadi. Maqola raqamli iqtisodiyotning mamlakatning kelajakdagi iqtisodiy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta’minlashdagi ahamiyatini ta’kidlaydi. Shuningdek, ta’lim sohasida kadrlarni tayyorlash zarurligi ham ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: Raqamli iqtisodiyot, iqtisodiy o‘shish, O‘zbekiston, raqamli texnologiyalar, investitsiyalar, ishlab chiqarish samaradorligi, xalqaro savdo, iqtisodiy barqarorlik, raqobatbardoshlik, kadrlar tayyorlash.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot jadal rivojlanayotgan sohalaridan biri bo‘lib, u davlatlarning iqtisodiy o‘shishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda [1]. Raqamli iqtisodiyot zamonaviy iqtisodiy rivojlanishning ajralmas qismiga aylangan. U global iqtisodiy jarayonlarda ishtirok etishni kengaytirish, resurslarni yanada samarali boshqarish va iqtisodiy o‘shishni tezlashtirish uchun keng imkoniyatlar taqdim etadi. O‘zbekiston ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga katta e’tibor qaratmoqda va bu jarayonda zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalar muhim rol o‘ynamoqda [2]. O‘zbekiston, o‘zining strategik maqsadlari doirasida, raqamli iqtisodiyotni

rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda. Bu jarayon, mamlakatning raqobatbardoshligini oshirish, iqtisodiy barqarorligini ta'minlash va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etish uchun muhim ahamiyatga ega.

Maqolada O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayoni va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri batafsil tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish, moliyaviy xizmatlarning rivojlanishi va innovatsion yechimlarning iqtisodiy sektorlarga qo'shgan hissasi muhokama qilinadi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy omillari va ularning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri haqida fikr yuritiladi.

Raqamli iqtisodiyotga o'tish nafaqat texnologik jarayon, balki iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlarni ham o'z ichiga oladi. Bu, o'z navbatida, yangi ish o'rinlari yaratish, iqtisodiy faollikni oshirish va jamiyatda raqamli tengsizlikni kamaytirish imkoniyatlarini beradi. Shunday qilib, ushbu maqola O'zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasi va uning iqtisodiy o'sishdagi roli haqida batafsil ma'lumot beradi.

Maqola davomida raqamli iqtisodiyotning O'zbekistonning kelgusi iqtisodiy taraqqiyotidagi o'rnini, strategik rejalari va joriy holati tahlil qilinadi, bu esa mamlakatning raqamli iqtisodiyotdan foydalanishida yangi yo'nalishlarni belgilaydi.

METODLAR

O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayoni mamlakatning moliyaviy va iqtisodiy tizimini modernizatsiya qilish bilan bog'liq bo'lib, bu jarayonda davlat va xususiy sektor hamkorligi alohida ahamiyat kasb etmoqda [3]. Tadqiqotda O'zbekistonning raqamli valyutalari bo'yicha olib borilgan islohotlar, raqamli to'lov tizimlari va elektron savdo platformalarining iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganildi [4].

Ushbu maqolada O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotdagi o'sishini tahlil qilish uchun bir qator metodologik yondashuvlar va usullar qo'llanilgan. Bular quyidagilardan iborat:

Analitik tahlil: Raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy o‘shiga ta’sirini aniqlash maqsadida statistik ma’lumotlar va iqtisodiy ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi. Ushbu tahlil raqamli texnologiyalar va ularning joriy etilishi orqali iqtisodiy faoliyatdagi o‘zgarishlarni baholash imkonini beradi.

Komparativ tahlil: O‘zbekiston va boshqa mamlakatlar o‘rtasida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish darajasini solishtirish orqali raqamli transformatsiyaning samaradorligini aniqlash. Bu metod yordamida O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o‘tish jarayoni va natijalari boshqa rivojlangan mamlakatlar tajribasi bilan solishtiriladi.

Sotsiologik so‘rovlar: Raqamli iqtisodiyot va texnologik o‘zgarishlarga aholi va tadbirkorlar orasida bo‘lgan munosabatlarni o‘rganish uchun so‘rovnomalar o‘tkaziladi. Bu, jamiyatning raqamli iqtisodiyotga nisbatan fikrini va munosabatini o‘rganish imkonini beradi.

Ekspert baholashlari: Raqamli iqtisodiyot sohasida mutaxassislar va ekspertlarning fikrlarini yig‘ish va tahlil qilish. Bu yondashuv, raqamli iqtisodiyotning o‘shishi va rivojlanishi bo‘yicha ilgari surilayotgan g‘oyalar va strategiyalarni baholash imkoniyatini yaratadi.

Kvantitativ va sifatli tahlil: Maqolada statistik ma’lumotlar bilan bir qatorda sifatli tahlil usullari ham qo‘llaniladi. Bu, raqamli iqtisodiyot va iqtisodiy o‘sh o‘rtasidagi bog‘liqlikni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Ushbu metodlar yordamida maqolada raqamli iqtisodiyotning O‘zbekiston iqtisodiyotidagi roli va ahamiyatini yanada batafsil tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Shuningdek, bu yondashuvlar raqamli iqtisodiyotga o‘tish jarayonidagi muammolar va imkoniyatlarni aniqlashda foydali bo‘ladi.

NATIJALAR

Olib borilgan tahlillar natijasida, O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot sohasidagi yutuqlar, xususan, elektron savdo va raqamli to‘lovlar hajmining ortishi, mamlakat iqtisodiy o‘shiga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotgani aniqlandi [5]. Shuningdek,

raqamli valyutalar va ularning O‘zbekiston iqtisodiy tizimiga integratsiyasi bo‘yicha Markaziy bankning tavsiyalari ham alohida e‘tiborga sazovor bo‘ldi [1].

Tahlillar natijasida O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotdagi o‘shishi va uning iqtisodiy o‘shishga ta’siri haqida bir qator muhim xulosalar chiqarildi:

1. Raqamli texnologiyalar joriy etilishi: O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyoti 2020-yildan boshlab joriy etilgan raqamli texnologiyalar, masalan, blokcheyn, sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar (big data) yordamida sezilarli darajada o‘ydi. Bu texnologiyalar, ayniqsa, moliya va bank tizimlarida, savdo va xizmat ko‘rsatishda, hamda davlat xizmatlarida samaradorlikni oshirishda muhim rol o‘ynadi.

2. Iqtisodiy o‘shish ko‘rsatkichlari: Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi O‘zbekiston iqtisodiy o‘shishining asosiy manbalaridan biriga aylandi. 2021-2023-yillar davomida raqamli xizmatlar va texnologiyalar orqali GDP (ya‘ni, yalpi ichki mahsulot) o‘shishida 2-3 foizga yaqin qo‘shgan hissasi kuzatildi.

3. Aholining raqamli savodxonligi: Raqamli iqtisodiyot rivojlanishi uchun aholi va tadbirkorlarning raqamli savodxonligini oshirish zarur. So‘rovlar natijalari shuni ko‘rsatadiki, aholi o‘rtasida raqamli savodxonlik darajasi hali ham yetarli emas. Raqamli iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi uchun ta‘lim tizimida raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish zarur.

4. Sanoat va xizmat ko‘rsatish sohalarida ta’sir: Raqamli texnologiyalar sanoat va xizmat ko‘rsatish sohalarida yangi imkoniyatlar yaratdi. Mamlakatda innovatsion startaplarning soni ortdi, ularning ko‘plari raqamli xizmatlar ko‘rsatishga qaratilgan. Bu esa iqtisodiy diversifikatsiyani va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam berdi.

5. Xalqaro tajriba va hamkorlik: O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotda rivojlanish uchun xalqaro tajribalarni o‘rganmoqda va global hamkorliklarni kengaytirmoqda. Xususan, O‘zbekiston xalqaro raqamli platformalar bilan hamkorlikni kuchaytirish orqali global iqtisodiyotda o‘z o‘rnini mustahkamlashga intilmoqda.

6. Raqobat muhitining o‘zgarishi: Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi raqobat muhitini o‘zgartirib, yangi kompaniyalar va startaplarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘ldi. Bunga qaramay, raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatga erishish uchun innovatsiyalarni tezda joriy etish va raqobatbardosh bo‘lish zarur.

Natijalar O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotining rivojlanish jarayonini yanada chuqurroq tahlil qilish va o‘rganishga yordam beradi. Ushbu natijalar asosida kelgusi tadqiqotlar va strategiyalar ishlab chiqish mumkin, bu esa O‘zbekiston iqtisodiyotining raqamli transformatsiyasini yanada samarali qilishda muhim ahamiyatga ega

MUNOZARA

O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirayotgan say-harakatlari, xalqaro tajribaga asoslangan holda, milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega [6]. Shu bilan birga, raqamli valyutalarning iqtisodiy tizimga ta‘siri hali ham to‘liq o‘rganilmagan va kelajakda qo‘shimcha tadqiqotlar olib borish zarur.

O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotining rivojlanishi va uning iqtisodiy o‘shisdagi roli haqida o‘rganilgan xulosalarga muvofiq, bir necha muhim masalalar va munozarali jihatlar mavjud.

1. Raqamli iqtisodiyot va an'anaviy iqtisodiyot o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir: Raqamli iqtisodiyot va an'anaviy iqtisodiyot o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir, o‘zgarishlar va muvozanatlarni anglash zarur. Raqamli texnologiyalar an'anaviy sohalarni yangilashga yordam berishi mumkin, lekin bu o‘zgarishlar o‘z-o‘zidan bo‘lishi shart emas. Iqtisodiy tizimlarning o‘zaro bog‘liqligi va ularning samarali integratsiyasi raqamli transformatsiya jarayonining muvaffaqiyatiga ta‘sir ko‘rsatadi.

2. Raqamli savodxonlik va ta‘lim: Aholining raqamli savodxonligini oshirish uchun ta‘lim tizimida keng qamrovli islohotlar zarur. Raqamli ko‘nikmalarga ega bo‘lgan yosh avlodni tarbiyalash nafaqat iqtisodiy o‘shish, balki ijtimoiy taraqqiyot uchun ham muhimdir. O‘zbekiston raqamli iqtisodiyotda

muvaffaqiyatga erishish uchun ta'lim tizimiga ko'proq investitsiya kiritish va innovatsion dasturlarni joriy etish zarurligini anglash kerak.

3. Xalqaro hamkorlikning ahamiyati: O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti rivojlanishi uchun xalqaro hamkorlikni kuchaytirish muhimdir. Mamlakatda xorijiy investitsiyalar va texnologiyalarni jalb qilish orqali raqamli infratuzilmani rivojlantirishga erishish mumkin. Biroq, bu jarayonda mahalliy tadbirkorlik va innovatsiyalarni rivojlantirishga ham e'tibor qaratish lozim, chunki bu xalqaro tajribani muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun zarur.

4. Raqobatbardoshlik va innovatsiyalar: Raqamli iqtisodiyot rivojlanishi davomida raqobatbardoshlikni oshirish uchun innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish kerak. Bu nafaqat texnologik innovatsiyalar, balki biznes modelidagi o'zgarishlar, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va iste'molchilar ehtiyojlariga mos keluvchi strategiyalarni ishlab chiqishni talab etadi. Raqobat muhitining o'zgarishi natijasida, yangi kompaniyalar va startaplarning paydo bo'lishi iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

5. Barqaror rivojlanish va raqamli iqtisodiyot: Raqamli iqtisodiyot rivojlanishi davomida barqarorlikni ta'minlash masalasi ham muhim ahamiyatga ega. Raqamli texnologiyalar orqali ekologik barqarorlikni oshirish, energiya samaradorligini ta'minlash va ijtimoiy tenglikni saqlash uchun strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti o'sishining ijtimoiy va ekologik jihatlari ham inobatga olinishi kerak.

Ushbu munozara bo'limi O'zbekiston raqamli iqtisodiyotining rivojlanishi bilan bog'liq bir qator muhim masalalarni yoritadi va kelajakdagi tadqiqotlar va islohotlar uchun asos bo'lishi mumkin. O'zbekiston raqamli transformatsiyasini yanada muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun, bu masalalar ustida keng ko'lamli muhokamalar olib borish zarur.

XULOSA

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning joriy etilishi va rivojlanishi mamlakatning umumiy iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli

texnologiyalar va innovatsion yechimlarning kengayishi milliy iqtisodiyotning samaradorligini oshirish, yangi ish o‘rinlari yaratish va aholi farovonligini yaxshilash imkonini bermoqda. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot infratuzilmasini rivojlantirish hamda davlat siyosatlarini qo‘llab-quvvatlash O‘zbekistonning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.

Kelajakda mamlakatda raqamli texnologiyalarning yanada chuqurroq integratsiyasi va ularga mos keluvchi huquqiy bazaning takomillashtirilishi talab qilinadi. Bu esa O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shishiga, xorijiy sarmoyalarni jalb etishga hamda global iqtisodiy maydonda o‘z pozitsiyasini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan strategik chora-tadbirlar muvaffaqiyatli amalga oshirilgan taqdirda, O‘zbekiston iqtisodiyoti nafaqat mintaqaviy, balki xalqaro miqyosda ham yuqori o‘shish sur‘atlariga erishishi mumkin. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish O‘zbekistonni yanada innovatsion va raqobatbardosh iqtisodiyotga aylantiradi.

ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Raqamli valyutalarning iqtisodiyotga ta’siri. T.: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2023. – bet 45-50. (The Impact of Digital Currencies on the Economy: The Experience of Uzbekistan)
2. O‘zbekiston Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Raqamli texnologiyalar va moliyaviy tizimdagi o‘zgarishlar. T.: Iqtisodiyot va Innovatsiyalar jurnali, 2022. – bet 112-120. (Digital Technologies and Changes in the Financial System)
3. Muminov, O. Raqamli valyutalar va ularning moliyaviy tizimlarga ta’siri. T.: O‘zbekiston Milliy Universiteti, 2023. – bet 30-35. (Digital Currencies and Their Impact on Financial Systems)

4. Sheremet, A. D. Цифровые валюты и их влияние на экономику. М.: Экономика, 2021. – с. 50-55. (Digital Currencies and Their Impact on the Economy)
5. Ivanov, P. I. Криптовалюты: современное состояние и перспективы. СПб.: Научное издательство, 2022. – с. 30-35. (Cryptocurrencies: Current State and Prospects)
6. Böhme, R., Christin, N., Edelman, B., & Moore, T. Bitcoin: Economics, technology, and governance. *Journal of Economic Perspectives*, 29(2), 213-238.